

Nieuwsbrief over de geschiedenis van kinderboeken en centsprenten

Redactie Jeannette Kok

Nummer 65

21 januari 2026

Uitnodiging

Prinsessen als protagonisten: sprookjes als spiegels van veranderende vrouwenrollen.

Vrijdag 10 april van 14.00 – 17.00 uur in de Koninklijke Bibliotheek.

In dit college staat de omvangrijke sprookjescollectie van de KB centraal. Collectiespecialist Karin Vingerhoets laat zien hoe sprookjes door de tijd heen veranderen. Naast stilistische en technische vernieuwingen zijn er ook inhoudelijke ontwikkelingen. In dit college ligt de focus in het bijzonder op sprookjes als spiegel van veranderende vrouwenrollen. Sprookjes als *Roodkapje*, *Doornroosje* en *De kleine zeemeermin* zijn namelijk meer dan fantasieverhalen: ze weerspiegelen culturele ideeën over macht en moraal en ze dragen deze over van generatie op generatie. Zo vormen ze ook het beeld van meisjes en vrouwen, over vrouwelijke kracht en autonomie.

Het lijkt soms alsof vrouwelijke sprookjesfiguren in traditionele Westerse sprookjes stevast een passieve houding aannemen: ze wachten op een knappe prins, op een dappere redding, op erkenning van hun vaardigheden of gewoon op het beloofde ‘ze leefden nog lang en gelukkig’. Onderzoek wijst uit dat vrouwelijke sprookjesfiguren door de tijd heen steeds meer zelf keuzes maken en hun eigen verhalen vormgeven. Illustraties laten deze veranderingen ook letterlijk zien.

Dit college biedt een toegankelijke en inspirerende kijk op sprookjes als spiegel van veranderende vrouwenrollen. Laat je verrassen en kijk met nieuwe ogen naar klassieke sprookjes.

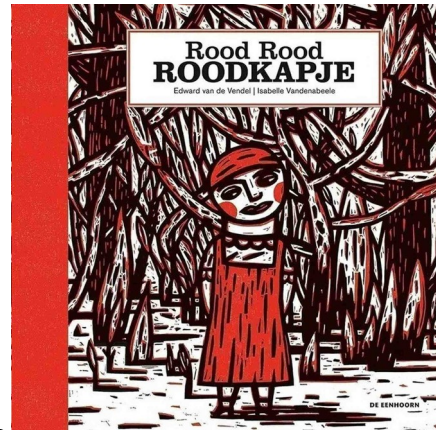
Doornroosje, uit: J.J.A. Goeveur, Grimm's sprookjes, 1894.

Over de spreker

Karin Vingerhoets beheert in de KB de oude kinderboeken en stripboekencollecties. Zij vult hiaten in de collecties via aankopen en schenkingen. Ook geeft ze lezingen en schrijft ze teksten om bijzondere boeken onder de aandacht te brengen van onderzoekers en liefhebbers. Daarnaast coördineert ze het CBK, de grootste catalogus voor Nederlandstalige kinderboeken.

KB-Colleges

Vrijwel iedere maand vindt een college plaats, op een vrijdagmiddag. De specialisten en conservatoren nemen je mee voor een kijkje achter de schermen bij de KB. Zij vertellen over hun werk, de collectie en het beheer en behoud ervan. Iedere sessie heeft een ander onderwerp en belicht weer een nieuwe kant van de collecties en werkzaamheden bij de KB.

Rood rood Roodkapje, door Edward van de Vendel en Isabelle Vandenabeele, De Eenhoorn, 2016.

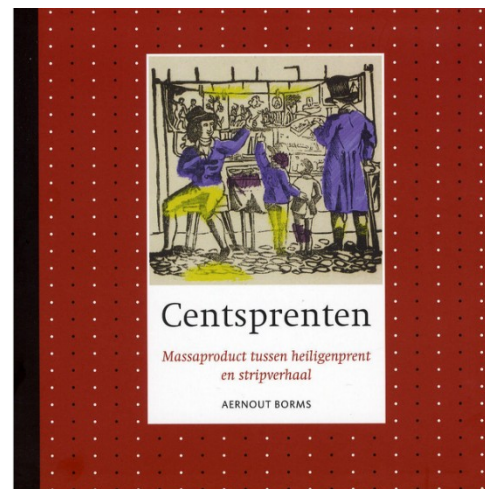
Aanmelden

Aanmelden kan binnenkort via de agenda op de [KB website](#). De toegangsprijs is €7,50. Let op: bij dit college is slechts plaats voor 30 bezoekers.

Dag van het oude kinderboek

Het was een geslaagde ‘Dag van het Oude Kinderboek’ op 25 oktober 2025 in Lochem. Frits Booy had de lezingen georganiseerd en leidde de sprekers in. De ruimte waar StOK over kon beschikken was mooi en ruim, en de zaal waar de lezingen werden gegeven was goed gevuld met zo’n vijftig mensen. We konden een twintigtal ex-SGKJ-ers verwelkomen, en er was ook een aardig aantal mensen uit de regio via StOK gekomen. Achtereenvolgens kwamen de sprekers aan bod, allen bekenden van voorheen SGKJ.

In de ochtend opende Geert Bekkering de dag met ‘Spelletjes in de Kinder-Courant (1852-1904), interessant vanwege de onbekende materie. Daarna nam Aernout Borms het stokje over met ‘De omgekeerde wereld op centsprenten verbeeld’ met verrassende voorbeelden op oude kunstprenten waarvan de echo’s eeuwen later terug te vinden zijn op centsprenten. In 2010 verscheen *Centsprenten, massaproduct tussen heiligenprent en stripverhaal* door Aernout Borms waarin het fenomeen wordt beschreven. Hoofdstuk 4 is gewijd aan *Een verkeerde wereld*.

De middag begon met ‘Een zee van jongensboeken?’ door Dirk Tang, een boeiend historisch onderwerp met een persoonlijke invalshoek. De spreker is zelf ook auteur van een boek over scheepsjongens: *Krijn, als kajuitwachter de wereld rond* (Kluitman, 2018).

Daarna was Paul Feelders aan de beurt met ‘Het Hollandsch Penning-Magazijn, wetenschap in prenten voor kinderen’.

Ter afsluiting kwam verhalenverteller Stan Fritschy ons vergasten op een boeiend waargebeurd verhaal: [De hooiplukkers van Lochem](#). Het was doodstil in de zaal, we hingen aan zijn lippen... Een jeugdboek over deze gebeurtenis is geschreven door P. de Zeeuw J. Gzn. (Callenbach, 1963).

De verzorging van de inwendige mens was uitstekend geregeld door de mensen van StOK, en de kasten en vitrines met uitgestalde boeken konden op veel belangstelling rekenen.

Van twee sprekers, Aernout Borms en Dirk J. Tang, staan uitgebreide artikelen met de inhoud van hun lezingen in het nieuwste nummer van het [Stokpaardje](#).

Paul Feelders liet weten dat de artikelen van de andere twee sprekers worden opgenomen in het februari-nummer van het [Stokpaardje](#).

In Memoriam

Suus Boef- van der Meulen (1934-2025)

Een van de trouwste leden van voorheen SGKJ is niet meer onder ons. Ze overleed eind november 2025. We kennen haar van diverse artikelen over haar grootmoeder, kinderboekenschrijfster Nannie van Wehl.

Zie [SGKJ-Berichten no. 98](#) (zomer 2020). Suus liet onder meer zien hoe in het werk van Nannie van Wehl de steden Rotterdam en Den Haag worden beschreven. ([Meer over Suus](#) op de website van de PvdA in Capelle aan den IJssel.)

In Memoriam

Carl Haarnack (1963–2026)

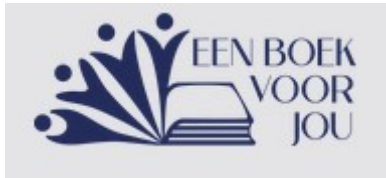
“Bewaker van herinnering, bouwer van netwerken”, zo wordt Carl omschreven door de [Werkgroep Caraïbische Letteren](#). Hij was de grondlegger van ‘Buku Bibliotheca Surinamica’, een omvangrijke bibliotheek over de geschiedenis en cultuur van Suriname. Als ambassadeur van de Surinaamse historie leverde hij een grote bijdrage aan het vergroten van de belangstelling voor het koloniaal verleden en de geschiedenis van de slavernij. Een onderdeel van zijn collectie waren [stereotype kinderboeken](#).

Hier een [blog](#) van Carl over een *St. Nikolaas geschenkje* uit 1814 en hier een [blog](#) over een boek van Oom Diederik uit 1880.

Gelukkig heeft hij de toekomst van zijn collectie veiliggesteld. Er is een stichting opgericht onder voorzitterschap van Gert Oostindie. De verwachting is dat de Buku-bibliotheek, in

samenwerking met Universitaire Bibliotheken Leiden, het Nationaal Slavernij Museum en het Nationaal Archief voor Suriname beschikbaar blijft voor onderwijs en onderzoek.

Actie: Een boek voor jou

Een tip van Karin Vingerhoets: op 3 november 2025 werd de stichting '[Een boek voor jou](#)'

gelanceerd. De stichting is opgericht om elk kind dat als vluchteling naar Nederland komt te verwelkomen in de eigen taal en kennis te laten maken met Nederlandse jeugdliteratuur.

Er wonen op het moment duizenden kinderen in azc's. Ze hebben te maken met lange procedures, stress, onzekerheid en trauma's. Ze verdienen, naast goede opvang, scholing, zorg en aandacht, ook een warme ontvangst in het land dat mogelijk hun nieuwe thuisland wordt. Aan dat laatste wil de stichting bijdragen door de verspreiding van een bloemlezing, getiteld *Een boek voor jou*, en een tournee van kinderboekenmakers langs azc's. *Een boek voor jou* is een bloemlezing van mooie en bekende verhalen, gedichten en illustraties uit de Nederlandstalige kinderliteratuur, vertaald naar de zes meest gesproken talen in azc's. Het boek is een geschenk voor kinderen op de vlucht om hen welkom te heten in ons land. In het boek kunnen ze de verhalen over Jip en Janneke, Boer Boris, Dolfje Weerwolfje en vele anderen lezen, maar wel in hun eigen taal.

[Donaties](#) zijn welkom!

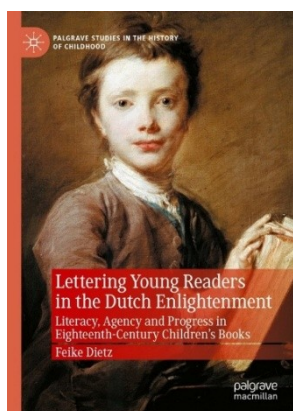
Nieuws van de Koninklijke Bibliotheek

Open access

De komende jaren zet de Koninklijke Bibliotheek in op het ontwikkelen van een zoekomgeving om [open access](#) artikelen beter vind- en bruikbaar te maken voor een breder publiek. Op de KB-website werd aangekondigd dat een flink aantal [licenties](#) op wetenschappelijke tijdschriften wordt opgezegd. De reden: licenties voor de online bronnen zijn duur en het grootste deel van de KB-leden maakt er geen gebruik van. De KB gaat de komende jaren investeren in het beter vind- en bruikbaar maken van Open Access-artikelen. In de wetenschappelijke wereld is het steeds normaler om wetenschappelijke publicaties open access te publiceren. In 2022 werd 89% van de publicaties van Nederlandse universiteiten Open Access gepubliceerd en wereldwijd is 50% van de publicaties in een open, vrij toegankelijke vorm beschikbaar. (website KB)

Toegang tot wetenschappelijke publicaties op dit moment

Open access werkt nu helaas nog niet, want twee wetenschappelijke uitgaven met onderzoek naar jeugdliteratuur zijn momenteel vanwege prijs en taal slechts voor een klein publiek beschikbaar.

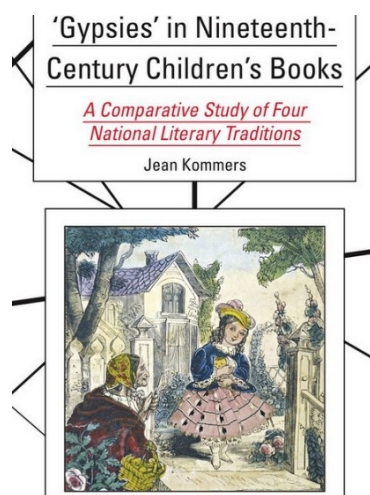
Een buitengewoon interessant boek over de geschiedenis van Nederlandse kinderboeken, ***Lettering young readers in the Dutch enlightenment*** (Palgrave Macmillan, 2021) is helaas nog niet voor een breed publiek toegankelijk. De exclusieve licentie voor dit boek behoort aan Springer Nature in Zwitserland. Bij Bol.com te koop voor € 119,-, (E-book € 117,-) en via de boekhandel komt de prijs uit op € 169,95. Het onderzoek voor dit boek is gedaan door Feike Dietz, werkzaam aan de Universiteit van Utrecht. Over kinderboeken in de achttiende eeuw in Nederland was nog niet eerder zo'n omvangrijk onderzoek gedaan. Een dergelijke uitgave zou voor een Nederlands publiek voor een redelijke prijs en in een

Nederlandse vertaling beschikbaar moeten zijn

Een ander wetenschappelijk boek dat het Nederlandse publiek nauwelijks zal hebben bereikt is het in 2022 verschenen ***Gypsies in nineteenth-century children's books : a comparative study of four national literary traditions.***

Een weergave van een omvangrijk onderzoek door Jean Kommers, werkzaam aan de Radboud Universiteit in Nijmegen. Bij uitgever Brill is het probleem hetzelfde, een hoge prijs: €147,15 en Engelstalig. Jean Kommers heeft inmiddels een Nederlandse publicatie voorbereid, en is bezig een uitgever te vinden.

Uit beide onderzoeken blijkt dat er veel internationale contacten waren, auteurs uit verschillende Europese landen beïnvloedden elkaar op grote schaal. Er werden publicaties vertaald, bewerkt en aangepast aan de lezers in eigen land.

Nieuws van het Nationaal Onderwijsmuseum

Op de website van het museum werd op 30 september het [verheugende bericht](#) geplaatst dat de Tweede Kamer heeft ingestemd met de motie van D66 om de rijkssubsidie voor het [Nationaal Onderwijsmuseum](#) te behouden. Daarmee werd een belangrijke stap gezet richting de toekomst van het museum.

Maar: op vrijdag 21 november ontving het museum van het ministerie van OCW een afschrift van de brief die staatssecretaris Koen Becking diezelfde dag aan de voorzitter van de Tweede Kamer stuurde. In deze brief geeft de staatssecretaris aan dat het ministerie de motie-Rooderkerk **niet** zal uitvoeren.

Op 28 december volgde een noodkreet:

‘Het Nationaal Onderwijsmuseum in Dordrecht dreigt te verdwijnen, omdat een dubbeldemissionair kabinet de democratische spelregels aan zijn laars lapt. Dit kabinet heeft

een lesje burgerschap nodig: een ruime meerderheid in de Tweede Kamer én de gemeenteraad van Dordrecht heeft zich namelijk herhaaldelijk uitgesproken voor behoud, maar de uitvoerende macht weigert te luisteren.’

De Raad van Toezicht en de directie van het Onderwijsmuseum leggen zich niet neer bij dit besluit. Wij blijven hierover in gesprek met D66, dat heeft aangegeven zich eveneens niet bij het besluit neer te leggen en de minister hierop aan te spreken tijdens het debat over de onderwijsbegroting in februari 2026. Met betrekking tot de motie is de Tweede Kamer nu aan zet.

Het museum werkt momenteel aan een inhoudelijke reactie op de brief. Daarnaast zijn wij in gesprek met diverse onderwijspartijen. Ondertussen blijven wij in goed overleg met het ministerie van OCW en de gemeente Dordrecht.

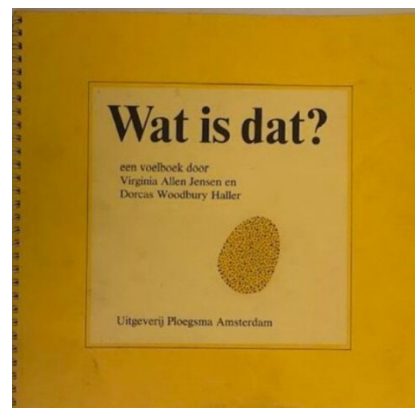
Voor 2026 heeft het besluit geen gevolgen voor de openstelling van het museum. Het Onderwijsmuseum blijft het gehele jaar geopend voor publiek.

Internet

Op de website van de **Koninklijke Bibliotheek** staat een aantal filmpjes van [mini-colleges](#), die erg leuk en interessant zijn.

Daarbij ook een heel aardig [filmpje](#) met Karin Vingerhoets in de hoofdrol over speciale uitgaven voor kinderen met een visuele beperking. Verhalen die je kunt voelen: dat is de serie van de stichting ‘PrentenBoeken Plus’. Deze stichting maakt versies van bekende prentenboeken waarin de tekeningen voelbaar zijn. Ook is het verhaal ‘ondertiteld’ met braille. Kinderen van 4 tot 8 die minder goed kunnen zien of horen kunnen zo ook genieten van heerlijke prentenboeken.

Het genre ‘voelboeken’ is in het Centraal Bestand Kinderboeken te vinden met als oudste Nederlandse titel een boek met op de voorkant een Sinterklaas met een baard van vilt: *Als St. Nicolaas jarig is*, vermoedelijk verschenen tussen 1948 en 1952. Hier was alleen iets voelbaars op het omslag. Het eerste serieuze voelboek is *Wat is dat? : een voelboek* door Virginia Allen Jensen met illustraties van Dorcas Woodbury Haller uit 1978. Het is een prentenboek voor blinde en slechtziende kinderen, waarin "voelbaar" het verhaal wordt verteld van Kleine Ruig, Kleine Stippel en Kleine Streep, die samen op zoek

gaan naar Kleine Korrel. Dit voorbeeld deed volgen, er verschenen nog [heel wat meer voelboeken](#).

In een ander [filmpje](#) van een mini-college vertelt Paul van Capelleveen, conservator Moderne bijzondere gedrukte werken en Boekgeschiedenis, over het in 1954 geschreven gedicht van Annie M.G. Schmidt *Ik ben lekker stout*. Ouders waren geschokt en kinderen voelden zich gehoord. ‘Met brutale zinnen en een knipoog naar autoriteit werd het een vrolijk protest tegen braafheid – en een bevrijdende oproep aan kinderen om hun eigen wil te volgen.’

Paul van Capelleveen bespreekt drie edities: de eerste publicatie in Het Parool (1954), de uitgave van de Arbeiderspers in 1955, en een kunstzinnige heruitgave van Pluuspers (2013).

Er staan nog meer filmpjes op de KB-website, zoals over [De nieuwe rijkschool](#), het eerste beweegbare prentenboek, de [Flipposcoop](#), [Wonderboeken voor het jonge Nederland](#), en het pop-up boek [How many](#) van Ron van der Meer.

Nog meer moois: Karin Vingerhoets is bezig de collectie-website van de KB met [Kinderboeken](#) aan te vullen. Er is al veel te genieten!

Tentoonstellingen

In [Museum Kranenburgh](#) (Bergen NH) is een expositie te zien van

Verborgene verhalen met werk van [Marit Törnqvist](#). De tentoonstelling

vraagt speciale aandacht voor de werkwijze van de illustrator, onder meer door het publiek uit te nodigen om zelf mee te tekenen. De tentoonstelling toont haar werk dat inmiddels 37 jaren kunstenaarschap telt, aan de hand van meer dan 100 originele tekeningen en tekstfragmenten. De illustraties zijn poëtisch, sprookjesachtig en prikkelend voor de fantasie.

Marit debuteerde als illustrator met een *Jij bent de liefste* (Querido, 2000)

prentenboek voor Astrid Lindgren, wat het startschot werd van een lange samenwerking. Vele prentenboeken volgden. Marits moeder Rita Törnqvist vertaalde vanaf 1959 boeken uit het Zweeds, voornamelijk van Astrid Lindgren. Samen schreven moeder en dochter een briefwisseling met de titel *Wie is hier eigenlijk de baas* (Ploegsma, 1977).

De tentoonstelling is geschikt voor alle leeftijden en duurt tot 10 mei 2026.

Met dank aan Irene Annegarn voor de tip.

Fenix, het nieuwe kunstmuseum over migratie in Rotterdam besteedt ook aandacht aan de Nationale Voorleesdagen. In de tentoonstelling [Alle Richtingen](#) is een selectie van internationale (voor)leesboeken te zien. Van *De kleine landverhuizer* uit 1834 tot *Prinses Arabella* uit 2020. Deze boeken nemen je mee op een reis door de tijd en laten zien hoe verhalen over Migratie zijn verteld aan kinderen door de jaren heen. (Tekst: Fenix-nieuws 17 januari). Met dank aan Wil van Enk en Karin Vingerhoets voor de tip.

Een boek herlezen

***Maskers af!* door Frank van Wieringen, Canteleer, 1958.**

Dit is deel drie uit de 'Bowie Scott serie', *Zilvergieren* en *Het geheim van de Kanga* gingen eraan vooraf. In de dorpsbibliotheek waar ik (Jeannette Kok) boeken leende viel het in de categorie 'jongensboeken'. Het was een reuze spannende serie herinner ik me. Maar er was iets vreemds mee. Nu heb ik het herlezen, en ik begrijp wat ik toen niet doorhad.

Dat heeft te maken met de manier waarop de hoofdpersoon wordt beschreven. Het gaat om een jongen genaamd Sock, dertien jaar, die als baby te vondeling is gelegd. Bij een speurtocht naar zijn afkomst wordt detective Bowie Scott ingeschakeld. Over hem wordt geschreven "Uw hart trekt nu eenmaal naar jongens, dat hebben we aan Brit Wester gezien"

(deze komt in een ander deel voor). Rijdend in een auto met de gewonde Sock "trok hij zijn veilige arm steviger om die gewonde schouders en bij iedere schok drukte hij dat zieke lichaam warmer tegen zijn sterke borst." "O, voor geen geld van de wereld had hij dit willen missen, dit warme geluk van vriend te zijn met dit vondelingen-kind."

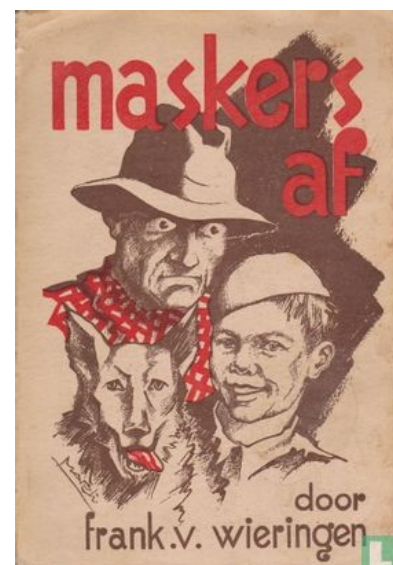
De gevoelens van de jongen worden beschreven met termen als 'afgemarteld jongenshart', 'hartstochtelijk verlangen', 'het jonge bloed', 'over zijn jong lichaam', 'het jeugdig hart' enzovoorts. De stijl van de auteur met veel bijvoeglijke naamwoorden komt in het hele boek voor: bange onzekerheid, somber voorgevoel, pijnlijke angst, de edele priester, een inwendige stem, zweet-natte haren en pijn-suffe ogen.

Waar ik me niets van herinnerde is een beschrijving van 'zigeuners' in dit avonturenverhaal dat zich in Texas afspeelt, met de bekende stereotypen over Roma en Sinti.

Het betreft een misdadige groep 'zigeuners', 'een losgeslagen groep van het Athabasca-volk'. Hun woonwagenkamp wordt beschreven als een plek met vuile kinderen, grote kerels die in de schaduw liggen, roepende vrouwen, jankende honden, een magere geit, een groezelig nachthemd en een vies kereltje. De zigeunerhoofdman houdt 'witte slaven', heeft een klein meisje ontvoerd en de moeder van Sock, de hoofdpersoon, gekocht.

In het verhaal komen slechts twee vrouwen voor, beiden getraumatiseerd door criminele figuren.

In de bibliotheek van de Universiteit van Amsterdam is een vroegere editie aanwezig uit 1936 met de ondertitel '*Een "Scott-story" uit Boven-Texas*', uitgegeven door katholieke Sint Gregoriushuis. Deze eerste druk ziet er een stuk minder aantrekkelijk uit vergeleken met die uit 1958. De woeste blik van de man op de voorkant zal de criminele 'zigeuner' verbeelden. Qua inhoud zijn er nogal wat verschillen: het RK element is sterk verminderd, een pater is zelfs geheel uit het verhaal gewist. In 1936 blijkt de

vader van Sock in het slot van het verhaal nog in leven, en in de nieuwe uitgave is dat niet het geval en wordt zijn lijk ontdekt.

In de jaren vijftig ging de reeks over naar Cantecleer en De Lanteern. Diverse kranten en tijdschriften gaven lovende besprekingen, alleen de *Idil-gids* plaatste enkele kanttekeningen, en Wim Hora Adema was zeer kritisch in *Het Parool* op 27-11-1956.

Frank van Wieringen (1903-1973) was het pseudoniem van Hendrikus van der Mey. Zijn kloosternaam was Frater Assisius.

Ook in deze twee edities is te zien dat elk boek een tijdsdocument is, dat normen en waarden van de tijd weerspiegelt.

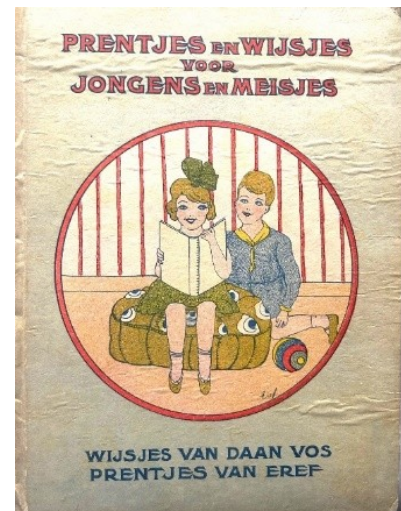

Bijzondere uitgaven

In de *Karl May Nieuwsbrief* (no. 94, dec. 2025) staat dat het Cultuurfonds de Karl May Vereniging een forse financiële bijdrage heeft toegezegd voor de vertaling van het derde deel van *Winnetou*. De driedelige serie wordt vertaald door Jet Quadekker, en wordt in 2027 uitgegeven door Uitgeverij IJzer samen met de [Karl May Vereniging](#). Deel II wordt in februari 2026 gepresenteerd.

Hulp gevraagd

Adriaan Plak is op zoek naar de identiteit van illustrator Eref. Heeft iemand enig idee?
Reacties graag naar de redactie.

Aanbieding

Joke Linders biedt restanten uit haar webwinkel aan voor een spotprijs. Deze maand kan het nog! Zie [hier](#) meer titels.

Een van de boeken is *Staan in andermans schoenen*. Uit kinder- en jeugdboeken die Joke Linders als criticus onder ogen kreeg, koos zij auteurs en titels die een onuitwisbare indruk op haar maakten. Tijdelijk voor € 5,00. Te bestellen bij <https://schaep14.nl/pages/contact>.

Internationale collecties

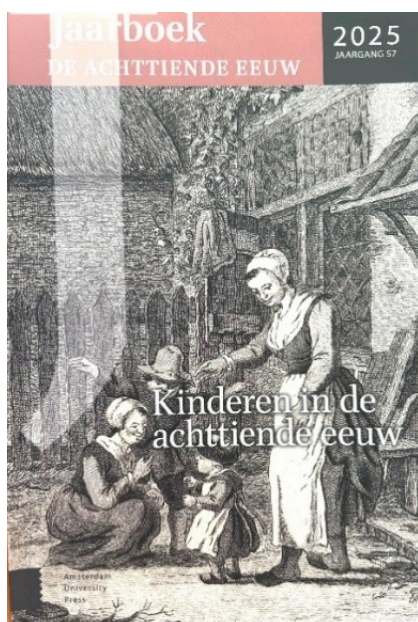
De **Princeton Library** beheert de [Cotsen collectie](#), een belangrijke historische collectie met geïllustreerde kinderboeken, manuscripten, origineel werk, prenten en opvoedkundig speelgoed van de 15^e eeuw tot heden, in meer dan dertig talen.

The [research collection](#) van de [Cotsen Children's Library](#) heeft in de catalogus ook vijf [Dutch / Flemish](#) boeken, waaronder een 'Copybook' (een fraai handschrift met een abc uit 1733), een 'Doctrinale' (een latijnse tekst van twee bladen uit 1463) een *Nieuwe Spiegel der Jeugd, of Fransche Tiranny* uit 1742. Een pagina met veel [blogs](#) bevat diverse artikelen, en bij [Online Exhibitions](#) zijn onderwerpen te bekijken als toverlantaarns, tijgers, insecten, Père Castor e.a., elk met een aantal illustraties.

The **New York Public Library** heeft in de digitale collectie 1987 titels van [geïllustreerde kinderboeken](#). Het zijn onderwerpen met één illustratie uit een boek. Een special is '[The Black Experience in Children's Books](#)' met 153 titels die wel doorbladerbaar zijn.

De **Bodleian Library** beheert '[The Opie Collection](#)' met zeldzame kinderboeken. Lijsten met titels zijn beschikbaar, maar bij de 'digital collections' zijn nog geen kinderboeken te vinden.

In de **Toronto Public Library** is de [Osborne Collection of Early Children's Books](#) te vinden, met 90.000 items, inclusief boek-gerelateerde kunst, speelgoed, archiefmateriaal van auteurs enz. De collectie bestaat uit vier delen: The Osborne Collection (items before 1910), The Lillian H. Smith Collection (items after 1910), The Canadiana Collection (items related to Canada) en The Jean Thomson Collection of Original Art). Heel wat (6898) boeken zijn gedigitaliseerd en via onderwerpen te doorzoeken. Bij 'Language' worden drie Nederlandse titels gemeld, die echter alle drie Deense uitgaven van Hans Christian Andersen betreffen.

Vakliteratuur

Kinderen in de achttiende eeuw. Jaarboek De Achttiende Eeuw / redactie Feike Dietz en Ramona Negrón. Uitgave van de Werkgroep 18^e Eeuw. Amsterdam University Press, jrg. 57, 2025. 117 p. - ISBN 9789048574124 € 40,-. Online € 19,-

Een interessant jaarboek, met een inleiding van de redacteurs, en een aantal artikelen van onder andere Tielke Uvin, over een onderzoek naar de vermarkting van de gedichten van Isaac Watts (1674-1748). Van [Divine songs](#) (1715) verschenen tot 1830 maar liefst 63 edities in verschillende formaten en prijsklassen. Enkele van die

gedichten zijn geparodieerd door Lewis Carroll in *Alice in Wonderland* (1867). In [*The annotated Alice*](#) (Martin Gardner, 1960, nieuwe editie 2015) is daar uitgebreid aandacht aan besteed.

In 1866 verscheen een vertaling naar Isaac Watts door Nicolaas Beets: [*Godsdienstige en zedelijke zangen voor kinderen*](#) bij Van den Heuvel & Van Santen in Leiden.

Een artikel van Jessica den Oudsten gaat over kinderen met een migratieachtergrond die in weeshuizen of als besteding opgroeiden en naar school gingen bij een meester of een matres.

Rechts een detail uit een centsprent: *Wilt hier, o jeugd! met lust begluren, Een reeks van fraaije Dwerg-Posturen*. Uitgegeven door Brepols & Dierckx Zoon, no. 186 B, 1860-1880. De prent is echter veel ouder: het is een herdruk van de Erfgen. van de Wed. C. Stichter (no. 12), 1788-1813.

Wendela de Raat schreef over *Onderwijs voor kinderen* van Willem de Perponcher (1782). De drie delen zijn gedigitaliseerd: zie [deel 1](#) voor drie tot vijf jaar, [deel 2](#) voor vier tot zes jaar, [deel 3](#) voor vijf tot zeven jaar. Het artikel wil 'inzicht bieden in de rol en betekenis van dieren bij de totstandkoming van het kindbeeld in dit werk.'

Zoeklichten bij de studie van jeugdliteratuur / Vanessa Joosen, Sara van den Bossche, Helma Van Lierop-Debrauwer e.a. – Open Press Tilburg University, 2025. – 284 p. – ISBN 9789403822488 ; € 29,-.

Het boek is opgedragen aan Toin Duijx, overleden op 16 februari 2025.

Voor Toin Duijx
Als dank voor zijn inspirerende werk voor de studie van
de jeugdliteratuur en voor zijn onvoorwaardelijke steun
en warme vriendschap

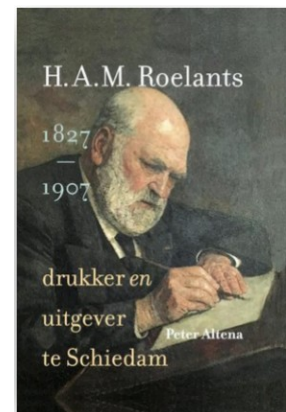
Kinderboeken zijn veel meer dan verhaaltjes voor het slapengaan. Ze spiegelen de wereld en keren die om. Hoe ziet de wereld eruit, wat kan en moet anders, wat willen volwassenen aan kinderen en jongeren vertellen? Net zoals de wereld voortdurend verandert, is de jeugdliteratuur voortdurend in beweging. Dit handboek biedt zoeklichten om de hedendaagse, Nederlandstalige jeugdliteratuur te verkennen. De ontwikkelingen op drie domeinen staan

centraal: hoe de jeugdliteratuur zelf is veranderd, hoe het politieke, geografische en sociale klimaat auteurs, verhalen en lezers vormt, en hoe het onderzoek naar literatuur is geëvolueerd. Nieuwe methodes en aandachtspunten vragen net zozeer als de veranderende maatschappij en jeugdliteratuur om een nieuw handboek. Tien thema's worden daarbij diepgaand verkend: macht, leeftijd, ruimte, wetenschap, diversiteit, levensverhalen, creatieve processen, media, culturele uitwisselingen, en levensverhalen. Telkens staat de vraag centraal naar de rol die jeugdboeken kunnen spelen in het denken over deze thema's en worden de termen en inzichten concreet gemaakt aan de hand van enkele casussen. Onderzoekers en docenten Vanessa Joosen, Helma Van Lierop-Debrauwer, Sara Van den Bossche, Suzanne van der Beek, Frauke Pauwels en Emma-Louise Silva nodigen met dit handboek studenten, leerkrachten en leesbegeleiders uit om met een frisse blik naar jeugdliteratuur te kijken. (bron: website Open Press TiU).

H.A.M. Roelants [1827-1907], uitgever en drukker te Schiedam / Peter Altena. – Uitgeverij Roelants, 2025. – 224 p., ill. – ISBN 9789074241625 ; € 25,-.

De firma Roelants had een bliksemstart met *Piet de Smeerpoets*. Door J.H. Gebhard getipt durfde de 19-jarige Roelants het aan om *Der Struwwelpeter oder Lustige Geschichten und drollige Bilder* van Heinrich Hoffmann te laten vertalen door

W.P. Razoux. De eerste uitgaven in 1848 waren door verschillende drukkers verzorgd, door Jos Scholz, H.L. van Hoogstraten en W.P. van de Weijer.

In 1898 werd een jubileumuitgave op de markt gebracht. In de loop van de jaren verkocht Roelants 170.000 Smeerpoetsen. De informatie over deze Smeerpoetsen is interessant, maar het boek is vooral van belang als een verhaal over een uitgever, zijn relaties en werkwijze, en over zijn stad Schiedam.

Meer over de geschiedenis van Piet de Smeerpoets is te vinden in *Tot volle waschdom* (Biblion, 2000). In de bijdrage van Theo Gielen: *Ziet hier Piet de Smeerpoets staan* (p. 151-164) is de illustratiegeschiedenis van dit klassieke kinderboek uitgebreid beschreven.

Hiernaast Piet in de eerste uitgave uit 1848 van H.A.M. Roelants met drukwerk van Jos. Scholz uit Mainz. Zie:

[aardig prentenboek met leerzame vertellingen.](#)

[Een](#)

Jan Terlouw en de kinderen van Katoren / Henrieke Herber. - Uitgeverij Brooklyn, 2025. – 95 p., ISBN: 978-94-92754-9 ; € 17,50. Met medewerking van o.a. Sanne Terlouw, Joep

76-

Boerboom, Bibi Dumon Tak, Frank Elderson, Jaap Friso, Ron Meyer, Jan Paternotte, Hannah Prins en Sylvia Witteman.

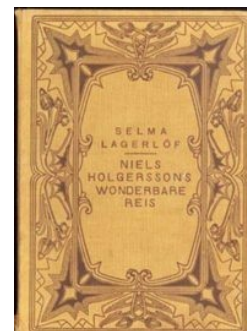
Verhalen over de impact van de boeken van de Nederlandse schrijver (1931-2025) en het belang van verhalen. Henrieke Herber sprak met Jan Terlouw, kort voor zijn overlijden op 16 mei 2025. Deze ontmoeting vormde de basis voor verdere gesprekken met diverse personen die zich beschouwen als 'kinderen van Katoren'. Zij delen hoe Terlouws verhalen hen hebben beïnvloed. Thema's als de typische Terlouwtaal, Ubuntu, verantwoordelijkheid voor de aarde en het belang van verhalen voor de generatie alpha komen aan bod.

In ***Furore*** (nr. 31, 2026) een artikel van Ard Hesselink over een van de medewerkers aan het legendarische jeugdtijdschrift *Kris Kras* (1954-1966): Johan van der Weijden: schoolmeester, schrijver, verteller, dichter, achter de schermen van *Kris Kras*. Het is te bestellen via <https://www.fuoremagazine.com/nl/furore-31-nu-verkrijgbaar/>

Moeder de Gans (nov. 2025) is een speciale uitgave van [KinderBoekenHuis](#) Winsum ter gelegenheid van het veertigjarig bestaan. In dit nummer onder meer een artikel over oprichtster Toos Saal-Zuurveen, over de geschiedenis van jeugdliteratuur, jongens- en meisjesboeken en koloniale jeugdliteratuur.

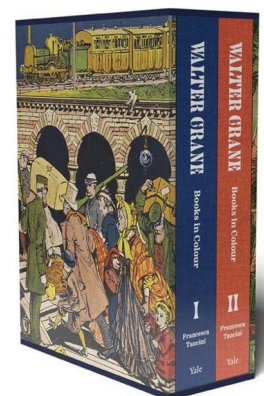
Volkskunde (jrg. 125, no. 3, aug-dec. 2024) is een themanummer over vogels en mensen, met een artikel over Nils Holgersson door Jet Bakels: [Een blik vanaf de ganzenrug](#).

Rechts het voorplat van [Niels Holgersson's wonderbare reis](#) naar het Zweeds van Selma Lagerlöf ; vertaald door Margaretha Meijboom. 2^e druk, Becht, 1913.

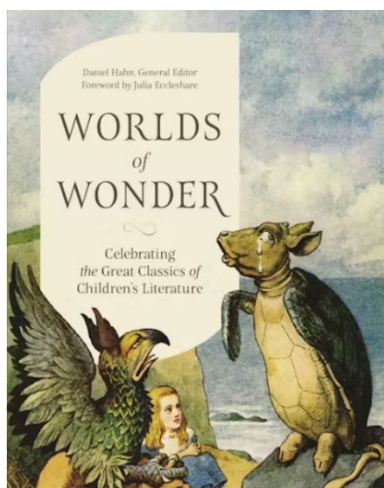
Walter Crane, books in colour / by Francesca Tancini. - Yale University Press, 2025. - 856 p., 410 colour + b/w illus., 2 volumes. ISBN 9780300263947 ; £ 250,-.

Tweedelig standaardwerk met bibliografische en historische gegevens. Bevat ook informatie over het productieproces, de relatie van Walter Crane met uitgevers en graveurs zoals Edmund Evans, en de cultuur in die tijd. De catalogus is bedoeld voor wetenschappers, historici, verzamelaars en liefhebbers. Zie voor meer informatie [The Victorian Web](#).

Worlds of Wonder: Celebrating the Great Classics

of Children's Literature / Edited by Daniel Hahn. – Princeton University Pressw, 2025. - 256 p. 180 kleur en 89 z/w ill. – 9780691274638 : £ 25.00.

A beautifully illustrated journey through the most beloved classics of children's literature, spanning more than twenty countries and one hundred and fifty years.

From *Little Women* to *Harry Potter*, children's literature is a treasure trove of literary magic.

Beautifully illustrated throughout with original artwork, film and television stills, and sketches and manuscripts. Compiled by an international team of leading critics and children's literature specialists, including John Sutherland, Peter Hunt, Elena Sheppard, Alison Flood, Michelle Smith, Nick Tucker, Jon Hughes, and Emily Lethbridge. (bron: uitgever)

Wetenschappelijke vakliteratuur

gesignaleerd

Als vervolg op het stuk over 'Open Access' hierboven hierbij een aantal titels voor geïnteresseerden, beschikbaar via universitaire uitgevers en licentiehouders Springer en Brill. Via de link is informatie beschikbaar over inhoud en prijs.

Animals, Museum Culture and Children's Literature in Nineteenth-Century Britain : Curious Beasts / Laurence Talairach. - Palgrave Macmillan, 2021. - (Palgrave Studies in Animals and Literature).

The Government of Disability in Dystopian Children's Texts / Dylan Holdsworth. – Palgrave Macmillan, 2024. - (Critical Approaches to Children's Literature (CRACL)).

Children's Literature and Intergenerational Relationships : Encounters of the Playful Kind / Editors: Justyna Deszcz-Tryhubczak, Irena Barbara Kalla. – Palgrave Macmillan, 2021. – (Critical Approaches to Children's Literature (CRAC)).

Writing, retelling, and critically reading children's and young adult tales / Bernard Montoneri. Palgrave Macmillan, 2025.

German-Language Children's and Youth Literature In The Media Network 1900-1945 / ed. Petra Josting e.a. – Palgrave Macmillan, 2024.

The Cambridge Companion to Gulliver's Travels / edited by Daniel Cook e.a. - Cambridge University Press, 2023. – **(Cambridge Companions to Literature)**

Website: www.hetoudekinderboek.nl - voortzetting van Stichting Geschiedenis Kinder- en jeugdliteratuur. Deze onregelmatig verschijnende *Nieuwsbrief* wordt verzorgd door Jeannette Kok, eindredactie Wil van Enk en Aernout Borms. Opmerkingen, bijdragen, aanmeldingen en afzeggingen kunt u sturen naar jeannettekok47@outlook.com